

GARİBNÂME'DE YÜZ, BEÑİZ, RÛY SÖZCÜKLERİNİN EŞDİZİMLİLİKLERİ*

Collocations of The Words Yüz, Beñiz, and Rûy in Garibnâme

Yudum GÖRMÜŞ**

Gazi Türkiyat, Bahar 2021/28: 45-57, DOI: 10.34189/gtd.28.003

Öz: İnsan vücuduyla ilgili adlar temel sözcükler olarak bir dilin sözcüklüğünü oluşturmada önemli bir yere sahiptir. Garibnâme'de yüz, beñiz, rûy sözcükleri ile sınırlanan bu çalışmada bu sözcüklerin kavramları oluşturmada üstlendikleri görevleri ve bunları nasıl hangi yapılarla meydana getirdikleri incelenmiştir. Bu inceleme sözcüklerin birlikte kullanıldıkları diğer sözcüklerle kurdukları şekil ve anlam ilişkilerine, eşdizimliliklerine göre yapılmıştır.

Çalışmada Garibnâme'de yüksek sıklıkta kullanılan yüz, beñiz, rûy düğüm sözcük olarak değerlendirilerek bu sözcüklerin eşdizimlilikleri incelenmiştir. Çalışma Kemal Yavuz'un hazırladığı dört ciltlik Âşık Paşa'nın Garibnâme adlı eseri ile sınırlandırılmıştır.

Âşık Paşa'nın Garibnâme adlı eserinde yüz, beñiz, rûy sözcüklerini sözcük birliktelikleri çıkarılmış, bu sözcüklerle kurulan çok sözcüklü birimler/biçimbirim dizileri incelenmiş sözcük üstü birimler içinde yüz, beñiz, rûy sözcüklerinin çekirdek anlamlarındaki aşımalar ve bu sözcüklerin dildeki ve insan zihnindeki hangi konu ve kavramları anlatmak için birer araç oldukları tespit edilmiştir. Şairin, yüz, beñiz ve rûy sözcüklerini metnin türüne uygun bir şekilde bol benzetme ve mecazlarla işleyerek kullandığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Âşık Paşa, Garibnâme, temel sözcük, organ adı, eşdizimlilik, yüz

Abstract: Being basic words, names related to the human body have an important place in the formation of a language's vocabulary. Limited to the words yüz (face), beñiz (complexion), and rûy (visage), this study examines the roles these words play in the formation of concepts and how and in what structures they form these concepts. Such examination is based on the relationships of form and meaning these words establish with other words with which they are used, that is, their collocations.

The study treats the words yüz, beñiz, and rûy, which have a high frequency of use in Garibnâme, as node words and tabulates the collocations of these words. The study is limited to a four-volume Garibnâme by Âşık Pasha that Kemal Yavuz prepared.

The study provides the collocations of the words yüz, beñiz, and rûy in Âşık Pasha's Garibnâme, examines multi-word units/sequences of morphemes established with these words, determines the erosions in the central meanings of yüz, beñiz, and rûy in meta-lexical units, and identifies the subjects and concepts in language and human mind which these words serve as a means of expressing. The study found out that the poet used the words yüz, beñiz, and rûy by dressing them with ample similes and metaphors in line with the type of the text.

Keywords: Âşık Pasha, Garibnâme, basic word, organ name, collocation, yüz

* Bu çalışma Kırmızı, Yudum (2018). Garibnâme'de İnsan Vücuduyla İlgili Adların Eşdizimlilikleri ve Kavramlaştırma - Yüz, Beñiz, Rûy, Surat Örneği-. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili Bölümü yayımlanmamış doktora tezinden üretilmiştir.

** Dr. Öğretim Üyesi, Kastamonu Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü, Kastamonu / TÜRKİYE. ykirmizi@kastamonu.edu.tr, orcid.org/0000-0002-7169-560X, Gönderim tarihi: 13.02.2021 / Kabul tarihi: 10.06.2021

GİRİŞ

Âşık Paşa'nın en önemli eseri Garibnâme, Batı Türkçesiyle telif edilmiş ilk hacimli eserdir (Ercilasun 2006). Şairin, erken bir devirde gösterdiği dil hassasiyeti ile kaleme aldığı bu eser, dönemin sosyal, kültürel ve fikrî hayatının aynası gibidir. Anadolu'da gelişecek olan Türk edebiyatında ilk yazılan edebî eserlerden biri olarak Garibnâme, Türkçenin önde gelen bir dil hazinesi olması, şairinin dil şuuruna sahip bulunması, nasihat edebiyatımız içinde yer alması yönleriyle değerini hiçbir zaman kaybetmeyecek bir eser olarak görülür (Yavuz 2000: 6). Bu eser üzerinde yapılacak çalışmalar Âşık Paşa'nın üslup özelliklerinin yanı sıra Eski Oğuz Türkçesi dönemi dil özelliklerinin de anlaşılmasına katkı da bulunacaktır.

Temel sözcükler insan yaşamında birinci durumdaki varlık ve kavramlar ile bunların karşılığı olan sözcüklerdir. Dil ediniminde temel sözcükler arasında ilk sırayı alan organ adları, diğer sözcüklere göre zihinde daha kuvvetli yer tutarlar, daha kalıcıdır (Doğan 2005: 143-158). Yine organ adları Türkçenin takip edilmeye başlandığı ilk kaynaklarından itibaren sürekli kullanılmıştır. Türkçenin lehçeleri arasında organ adlarının temel sözcükler olarak kullanım açısından örtüştüğü görülmektedir. Temel sözcükler kolay kolay değişime uğramazlar, istisnai durumlarda da temel sözcük, kök morfem olarak ya da deyimlerde atasözlerinde, ikilemelerde yaşantısını sürdürebilir. Yüz sözcüğü de insan vücuduyla ilgili adlar içerisinde değerlendirilirken tek başına ve birlikte kullanıldığı sözcük gruplarıyla söz varlığı içerisinde önemli bir yer tutar.

Eşdizimlilik incelemeleri, sözcüklerin tek başına değil başka sözcüklerle birlikte olan kullanımı ve bağlam içi, bağlam dışı değerlendirmeleri söz konusu olduğunda, sözcüklerin kavramlaştırma sürecini tespit etmek için kullanılan önemli bir yöntemdir. Adların kullanım özelliklerini belirlerken eşdizimlilik ilişkileri ile bu ilişkiler temelinde oluşan çok sözcüklü birimler/biçimbirim dizileri ve dil bilgisel örüntüler üzerinde durulmalıdır (Çalışkan 2014: 23).

Berke Vardar, collocation kavramını Türkçeye eşdizimlilik şeklinde aktararak, "iki ya da daha çok sayıda dil biriminin genellikle aynı dizimlerde yer alması" şeklinde tanımlamıştır (2007: 94-95). Dil bilimi terimi olarak "Eşdizimlilik (collocation), iki ya da daha fazla dil biriminin belirli sınırlılık ve düzen içerisinde genellikle aynı dizimde birlikte kullanılmaları (İmer vd. 2011: 121; Vardar 2002: 94-95; Rifat vd. 2010: 16) biçiminde tanımlanmaktadır. Metinler sözcüklerle değil, sözcük birliktelikleri ve eşdizimlerle gerçekleştirilmektedir. Eşdizimlilik, sözcük sınırlarını aşan birimlerle ilgili çalışmalar için başvurulabilecek önemli bir yöntemdir.

Eşdizimler karmaşık yapıda birimler olarak sözcükler arasındaki eşdizimlilik ilişkileri; dil bilgisel örüntülere göre, anlam bilimsel özelliklerine göre ve birleşimin kısıtlılık derecesine göre sınıflandırılabilir; eşdizimliliğin saptanmasında biçim bilimsel, söz dizimsel, anlamsal ve kullanımsal ölçütlerin kullanıldığı görülmektedir.

Eşdizimlilik yapısal yakınlıkların örüntülenmesi biçiminde değil dizgede yer alan sözcüklerin anlamsal birliktelikleri olarak da ele alınmalı; bu bağlamda birimlerin belirli bir nedenlilik ve açıklık çerçevesinde bu yapıyı oluşturduğu göz önünde bulundurulmalıdır (Eken 2016: 31-43).

Garibnâme'de insan vücuduyla ilgili adlar tarandığında *yüz* ve *beñiz*, *rûy* (*yüz* sözcüğü ile yakın anlamlı) sözcüklerinin yüksek sıklıkta kullanıldığı görülmektedir (Kırmızı 2018: 1). Çalışmada Garibnâme'de yüksek sıklıkta kullanılan insan vücuduyla ilgili adlar *yüz*, *beñiz*, *rûy* düğüm sözcük olarak değerlendirilerek; bu sözcükler bütün sözcükbiçimleri içerecek şekilde sözlükbirim düzeyinde ele alınmıştır. Bu sözcüklerin eşdizimlilikleri çıkarılarak kullanım sıklıkları tespit edilmiştir. Sözcükler aldıkları bütün çekim ekleri ile birlikte değerlendirilirken yapım eki almış ve türemiş şekilleri kök anlamından uzaklaştıkları için çalışmaya dâhil edilmemiştir.

Garibnâme'de *yüz*, *beniz* ve *rûy* sözcüklerinin, bağlam, birliktelik ve eşdizim kuralları çerçevesinde anlamsal ve dizimsel ilişkisellikleri ortaya konulmuş, ilişkiselliklerinin dağılımları belirlenmiştir. Âşık Paşa'nın Garibnâme adlı eserinde *yüz*, *beniz* ve *rûy* sözcüklerinin eşdizimlilik örüntüleri incelenerek, bu eşdizimliliklerden hareketle söz konusu adların kavramsal arka planı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda Âşık Paşa'nın bu kavramlar ile ilgili tasarrufları da tespit edilmiştir. Çalışma Kemal Yavuz'un hazırladığı dört ciltlik Âşık Paşa'nın Garibnâme adlı eseri ile sınırlandırılmıştır.

1. GARİBNÂME'DE YÜZ SÖZCÜĞÜNÜN EŞDİZİMLİLİKLERİ

Yüz sözcüğü, Güncel Türkçe Sözlük'te 1. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat; 2. Yüzey; 3. Kesici araçlarda ağız; 4. Bir kumaşın dikiş sırasında dışa getirilen gösterişli bölümü; 5. Yorgana ve yastığa geçirilen kılıf; 6. Bir şeyin görünen bölümünde kullanılan kumaş; 7. Birinin görülegelen veya umulan hoşgörülüğüne güvenilerek gösterilen cüret; 8. Nedeniyle, sebebiyle; 9. Yan, taraf; 10. Bir yapının dışa bakan düşey yüzeylerinin her biri; 11. mecaz Utanma anlamlarında bir ad olarak açıklanmıştır. Tarama Sözlüğü'n de ise yüz sözcüğünün 1. Karşı, nezt, yan; 2. Cihet, yön, taraf anlamları gösterilmiştir. (<https://sozluk.gov.tr/> (04.01.2010)).

Garibnâme'de *yüz* sözcüğünün *Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler*; *Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler*; *Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler*; *Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler*; *Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler*; *Zamir+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler*; *Ad+Edat Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler* şeklinde dil bilgisel örüntüler içerisinde yer aldığı tespit edilmiştir.

Âk Paşa'nın kaleme aldı eserde *Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimlilikler* içerisinde *yüz* sözcüğü, ad tamlamasının tamlayan unsuru olarak 16 defa, tamlanan unsuru olarak ise 125 defa kullanılmıştır. Eserde *yüz* sözcüğü *Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Edizimliliklerde* iki defa; *Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Edizimliliklerde* 19 defa; *Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimliliklerde* sıfat unsuru içinde iki defa, ad unsuru içinde 71 defa, *Zamir+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimliliklerde* ad unsuru içinde 18 defa ve *Ad+Edat Birlikteliğine Dayalı Edizimliliklerde* ad unsuru içinde 10 defa kullanılmıştır. *Yüz* sözcüğü, eserde en fazla *Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Edizimlilikler* içinde yer almıştır. Bu rnt içinde 137 örnek tespit edilmiştir. *Yüz* sözcüğü ile ilgili tespit edilen edizimliliklerin büyük bir kısmı iki sözcükten oluşmuştur. Bu başlıklar altında eserden tespit ettiğimiz edizimlilikler ve sıklıkları ŗunlardır:

1.1. Garibnâme'de *yüz* sözcüğünün Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimlilikleri:

1.1.1. Garibnâme'de Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimlilikler içerisinde *yüz* sözcüğünün tamlayan durumunda olduğu edizimlilikler:

Yüzleri nuru (1), *yüz* içi (1), *yüzümüz* suyu (1), *yüzünün suyu* (6), *yüz* suyu (7).

1.1.2. Garibnâme'de Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimlilikler içerisinde *yüz* sözcüğünün tamlanan olduğu edizimlilikler:

Akça (para) *yüz* (1) lemin *yüzü* (2), âlemin bir *yüzü* (1), can *yüzü* (2), dost *yüzü* (41), dostların *yüzü* suyu (2), dostluk *yüzü* (1), evliyanın *yüzü* (1), gönül *yüzü* (1), gönlün *yüzü* (1), gönlüm *yüzü* (3), uluların gönüllerinin *yüzü* (1), onun kutlu *yüzü* (1), onun görklü *yüzü* (1), mana *yüzü* (19), maninn *yüzü* (1), ŗeyh *yüzü* (1), anun *yüzü* (7), bularun *yüzü* (1), grkllerin *yüzü* (3), gzg *yüzü* (1), gl *yüzü* (1), gün *yüzü* (2), Hak *yüzü* (3), Hakkın *yüzü* (1), Halkın *yüzü* (1), kâğıt *yüzü* (2), kamunun *yüzü* suyu (1), kudret *yüzü* (1), Leyla'nın *yüzü* (1), mauk- ı bi-hemta (eşsiz sevgili) *yüzü* (1), mauk *yüzü* (2), sahra *yüzü* (1), su *yüzü* (4), sultan *yüzü* (2), uçmak *yüzü* (1), Yûsuf *yüzü* (2), i *yüzü* (4), dış *yüzü* (1), biribirmn *yüzü* (2).

1.2. Garibnâme'de *yüz* sözcüğünün Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Edizimlilikleri:

Revna u *yüz*suyu (1), görklü boy u görklü *yüz* (1).

1.3. Garibnâme'de *yüz* sözcüğünün Ad+Sıfat: Kısaltma Grubu Temelindeki Edizimlilikleri:

Yüzü toprak (12), *yüzü* sulu (3), *yüzü* taze (1), *yüze yüz* (yüz yüze) (1), *yüzü* kara (1), *yüzünde* Allah adı yazılı (1), *yüzü* yunmı (1).

1.4. Garibnâme'de *yüz* sözcüğünün Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Edizimlilikleri:

O *yüz* (27), görklü *yüz* (12) ak *yüz* (1), bir *yüz* (4), cümle *yüz* (1), hangi (kangı) *yüz* (1), ikiyüzlü (1), kutlu *yüz* (1), onun gibi *yüz* (1), u bu (ite) *yüz* (1), utanmaz *yüz* (1), bu

mana *yüzü* (5), o *kâğıt yüzü* (1), ol *gül yüzü* (1), ol *iç yüzü* (1), ol *yüzü sulu* (1), ol *yüze bakan yüz* (1), ol *maşuk-ı bi-hemta yüzü* (1), şol *gözüde gördüğümüz yüz* (1), *gördüğümüz yüz* (1), *gördüğün yüz* (1), *gördüğü yüz* (1), bu *gönül yüzü* (1), bu *gönlümün yüzü* (1), o *dost yüzü* (4), *yüzü* *yunmuş gönül* (1).

1.5. Garibnâme'de yüz sözcüğünün Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikleri:

Gün *yüzünü* örtmek (2), gönül *yüzünü* yere vurmak (3), gönül *yüzünü* yumak (1), uluların gönüllerinin *yüzünü* yumak (1), dervişin *yüzünü* yumak, arıtmak (1), *yüz tutmak* (15), *yüzünü* aşka tutmak (1), *yüzünü* göğe tutmak (1), Hakka *yüz tutmak* (1), Haktan yana *yüz tutmak* (1), *yüzünü* hazrete tutmak (5), cümle *yüz hazrete tutmak* (1), cümle *yüz hazrete urmak* (1), cümle *yüz urmuş Hakk'a* (1), *yüz urup denize akmak* (1), *yüz urup hacet dilemek* (1), *yüz urup yalvarmak* (3), bu *girçek dine yüz urmak* (2), o *yüze bakmak* (11), *yüz bezemek* (1), *yüz döndürmek* (4), *yüz döndermek* (1), Hak *yüzünü* görmek (3), bir *yüz görmek* (1), *yüz göstermek* (4), *yüzü göstermek* (1), *yüz sürmek* (6), *yüzünü* yere sürmek (2), *yüzünü* ayağına sürmek (1), eşiğine *yüz sürmek* (1), *yüzü* taze olmak (1), *yüz tazelemek* (1), Sübhan'a *yüzü taze varmak* (1), *yüzden* *nikap götürmek* (1), *yüzsuyu olmak* (2), *yüzü sulu olmak* (2), *yüzsuyu yaraşmak* (1), *yüzünü* ayağında toprak eylemek (1), *yüzü* ayağında toprak olmak (1), *yüzü* toprak olmak (2); *yüzünü* toprağa vurmak (3), *yüzünü* toprak eylemek (3), *yüzü* toprakta kalmak (1), *yüzü* toprakta olmak (1), *yüzünü* yere vurmak (3), *yüzü* yere indirmek (1), *yüzünü* secdeye vurmak (2), *yüzünü* yerden kaldırmak (1), *yüzüne* karşı tutmak (2), *yüzüne* ud getirmek (1), *yüzünü* arıtmak (1), *yüzünü* burtarmak (1), *yüzünü* düzmek (1), uçmak *yüzün* görmek (1), *yüzünü* görmek (5), *dost yüzünü* görmek (8), *dost yüzünden* *gözünü* ayırmamak (1), *dost yüzüne* bakmak (3), *yüzünü* övmek (1), evliyanın *yüzüne* karşı durmak (1), *yüzüm* basa demek (1), *yüzü* gündüze benzemek (1), *yüzü* güne benzemek (2),

1.6. Garibnâme'de yüz sözcüğünün Zamir+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikleri:

Onun *yüzü* (7), bunların *yüzü* (1), kendi *yüzü* (5), birbirinin *yüzü* (2), bunların *yüzü* *suyu* (2), onların *yüzü* *suyu* (1).

1.7. Garibnâme'de yüz sözcüğünün Ad+Edat Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikleri:

Ol *yüz için* (3), ol *yüz* *sebebinden* (1), *dostların yüzü* *suyu için* (2), onların *yüzü* *suyu için* (1), bunların *yüzü* *suyu için* (2), ol *yüzü* *görmek için* (1).

Ad+Ad; Ad+Eylem; Sıfat+Ad kuruluşundaki eşdizimlilikler kavramsal içerik oluştururken, Zamir+Ad ve Ad+Edat şeklindeki kullanımlar gramatikal oldukları için sözcüğün nasıl kavramlaştırıldığına dair genellikle bilgi vermezler. Örneğin "gül yüzü" sıfat tamlamasındaki Sıfat+Ad birlikteliği yüzün bir gül şeklinde düşünülmesini beraberinde getirir. "Gül" istiaresiyle yüz sözcüğünün kavramsal

içeriği değişmiş olur. O artık yüz değil, bir tür çiçektir. Bu da çiçeklere (özelde güle) ilişkin kavramların yüz için de kullanılmasını beraberinde getirir. Böylece yüz güzel kokabilir, gülün diken olduğu gibi yüzün de diken olabilir ki örneğin kıl-tüy diken olarak değerlendirilir. Böylece eşdizimlilikler kavramsal metafor/metonimi/anahtar oluşturmaktadır. Çünkü sözcüğün kavram dünyasına ilişkin yeni bir yorum yapılmaktadır. Belirtme sıfatlarıyla kurulan eşdizimlilikler kavramsal açıdan önemli farklılıklar ortaya çıkarmamaktadır. Bununla birlikte "O yüz" örneğinde görüldüğü gibi kasıt Allah ise kavramsal açıdan bir farklılık oluşur.

Adlar eylemlerle eşdizimlilik kurarlar. Kavramsal açıdan belki de en önemlilerinin bu yolla oluştuğu görülmektedir. Adların eylemlerle kurdukları eşdizimliliklerde ad, nesne, özne ya da tamlayıcı durumunda bulunabilmektedir. Örneğin "yüz sürmek"te nesne durumundaki ad ile eylem arasında bir ilişki vardır. (Neyi sürmek?: Yüz sürmek). "Yüzüne nikap götürmek"te tamlayıcı durumundaki "yüz" ile "nikap götürmek" eylemi arasında eşdizimlilik görülmektedir. "Yüzü güne benzemek"te özne durumundaki "yüz", "güne benzemek" eylemiyle eşdizimlidir. Ad+Eylem birlikteliğine dayalı eşdizimlilikler bu açıdan da ayrı başlıklar açılarak incelenebilir. Fakat çalışmayı sınırlamak adına bu tarz sınıflandırmaya gidilmemiştir. Bir Ad+Ad ya da Sıfat+Ad eşdizimliliği Ad+Eylem eşdizimliliğinde de yer alabilmektedir. Örneğin "yüzsuyu yaraşmak"ta hem "yüzsuyu" Ad+Ad kuruluşunda değerlendirilirken hem de "yüzsuyu" bir ad unsuru olarak tekrar "yaraşmak" ile eşdizimlenebilmektedir. Burada "yüzsuyu" özne konumundadır. Bu iç içe geçmeler diğer gruplarda da olabilir. Bu durum eşdizimlilikler tespit edilirken sıklıkla karşılaştığımız zorluklardandır. Bu durumda her iki bölümde de gösterilen sözcükler anlam bakımından kavramlaştırmada farklılık gösterdiği şekliyle incelemeye alınmıştır.

Sıfat+Ad, Zamir+Ad, Ad+Edat Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler içerisinde yüz sözcüğünün ad unsuru olarak kullanıldığı görülmektedir. *Yüz* sözcüğü, *Zamir+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler* içerisinde *ol, anlar, kendü, bunlar, birbiri* zamirleri ile kullanılmıştır.

Sözcük, *Ad+Edat Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde, sebebinden ve için* edatlarıyla; *görklü, ak, kutlu, hangi, utanmaz, cümle* sıfatlarının yanı sıra *ol ve şol, uş, bu, işaret* sıfatları ile birliktelik kuran *yüz* sözcüğü, *onun gibi, yüzü yunmuş, gördüğümüz yüz* örneklerinde de sıfatfiil unsurlarıyla *Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler* oluşturmuştur.

Revnak u yüzsuyu ve *görklü boy u görklü yüz* bağlama gruplarında "u" bağlacı kullanılmıştır. İlk örnekte yakın anlamlı *revnak* ve *yüzsuyu* sözcükleri bir araya gelirken ikinci örnekte ise *güzel boy* ve *güzel yüz* sıfat tamlamaları bir araya gelmiştir. Bu bağlama grubunda *boy, beden* anlamında kullanılmış, beden yanında *güzel yüz*, bütün parça ilişkisi içerisinde vurgulanmak istenmiştir.

Garibnâme'de yüz sözcüğünün, *yüzü toprak, yüzü sulu, yüzü taze, yüze yüz (yüz yüze), yüzü kara, yüzünde Allah adı yazılı, yüzü yunmuş* örneklerinde Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler kurduğu görülmektedir. Yüz sözcüğü, Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimliliklerde daha çok birinci unsurdur.

Garibnâme'de yüz sözcüğü ile kurulan eşdizimliliklerin büyük bir oranının Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler olduğu görülmektedir. Bu Ad+Eylem birlikteliklerine baktığımızda *yüz tutmak, yüzünü arıtmak, yüzünü burtarmak, yüzünü düzmek, yüzünü övmek, yüzünü görmek, yüzü suyu olmak, yüzü suyu yaraşmak, yüz tazelemek, yüz göstermek, yüzü göstermek, yüz sürmek, yüz bezemek, yüz döndürmek ve yüz döndermek* örneklerindeki gibi yüz sözcüğünün bir yardımcı eylemle birlikte kullanıldığı görülmektedir. Olmak eylemi dışında kalanlar esas yardımcı eylemler değildir. *Tutmak, arıtmak, burtarmak, düzmek, övmek* vb. eylemler gerçek anlamlarını yitirerek yardımcı eylem görevinde kullanılmıştır.

Gönül yüzünü yere vurmak, Hak'tan yana yüz tutmak, cümle yüz hazrete tutmak, cümle yüz hazrete urmak, yüz urup denize akmak, yüz urup hacet dilemek, bu girçek dine yüz urmak, dost yüzünden gözünü ayırmamak Ad+Eylem Birlikteliklerinde hem ad hem de eylem unsurunun sözcük grubundan oluşturduğu görülmektedir.

Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde ad unsurları eylemi tamamlayan özne, nesne, zarf, yer tamlayıcısı görevlerini üstlenebilmektedir. *Gönül yüzünü yere vurmak* sözcük grubunda *yere vurmak* eyleminin *gönül yüzü* sözcük grubu ve aynı zamanda nesne ile genişlediği görülmektedir.

Hak'tan yana yüz tutmak, bu girçek dine yüz urmak, dost yüzünden gözünü ayırmamak, Sübhan'a yüzü taze varmak sözcük gruplarında yer tamlayıcısı ve yüklem, *cümle yüz hazrete tutmak, cümle yüz hazrete urmak*, sözcük gruplarında, özne ve yüklem birlikteliği görülürken *yüz urup denize akmak, yüz urup hacet dilemek* sözcük gruplarında ise zarf ve yüklem birlikteliği görülmektedir.

Yüzü gündüze benzemek, yüzü güne benzemek, dost yüzüne bakmak, dost yüzünü görmek, uçmak yüzün görmek, yüzünü yere vurmak, yüzü yere indirmek, yüzünü secdeye vurmak, yüzünü yerden kaldırmak, yüzüne karşı tutmak, yüzüne ud getirmek, yüzünü toprağa vurmak, yüzünü toprak eylemek, yüzü toprakta kalmak, yüzü toprakta olmak, yüzden nikap götürmek, yüzünü yere sürmek, yüzünü ayağına sürmek, eşiğine yüz sürmek, yüzü taze olmak, hak yüzünü görmek, bir yüz görmek, yüz urup yalvarmak, yüzünü hazrete tutmak, yüzünü aşka tutmak, yüzünü göğe tutmak, Hakk'a yüz tutmak, gün yüzünü örtmek, gönül yüzünü yumak Ad+Eylem birliktelikleri ise üç sözcükten oluşan birlikteliklerdir. Bu eşdizimliliklerde bazen ad bazen de eylem bir sözcük grubundan oluşmaktadır. *Dost yüzünü görmek, uçmak yüzün görmek, Hak yüzünü görmek, gün yüzünü örtmek dervişin yüzünü yumak, dervişin yüzünü arıtmak* eşdizimliliklerinde ad unsuru sözcük grubundan oluşurken diğer eşdizimliliklerde eylem unsuru sözcük gruplarından oluşmaktadır.

Yüzü gündüze benzemek, yüzü güne benzemek, dost yüzünü görmek, uçmak yüzün görmek, yüzünü yere vurmamak, yüzü yere indirmek, yüzünü secdeye vurmamak, yüzünü yerden kaldırmak, yüzünü toprağa vurmamak, yüzünü toprak eylemek, yüzü toprakta kalmak, yüzü toprakta olmak, yüzünü yere sürmek, yüzünü ayağına sürmek, yüzü taze olmak, Hak yüzünü görmek, yüzünü hazrete tutmak, yüzünü aşka tutmak, yüzünü göğe tutmak, gün yüzünü örtmek, gönül yüzünü yumak, dervişin yüzünü yumak, dervişin yüzünü arıtmak Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde nesne ve yüklem birlikteliği görülmektedir.

Dost yüzüne bakmak, yüzüne karşı tutmak, yüzüne ud getirmek, eşğine yüz sürmek, Hakk'a yüz tutmak, yüzden nikap götürmek Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde yer tamlayıcı ve yüklem birlikteliği, bir yüz görmek Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı eşdizimliliğinde ise zarf ve yüklem birlikteliği görülmektedir.

Garibnâme'deki kullanımlarda, *yüz*, nurun mekânıdır, ışığın kaynağıdır, yerdir, kaptır. *Yüz*, suludur, ıslaktır, şerefli, edeplidir. *Yüz*, yansımadır, akistir. Bütün-parça ilişkisi içerisinde *yüz*, alındır ve yine bütün-parça ilişkisi içerisinde *yüz*, baştır. *Yüz* sözcüğü *akis* anlamında birçok kere kullanılmıştır. *Yüz*, yer ile gök aşkının aksidir, *yüz*, güneş ve ayın aşkının aksidir, Yûsuf ile Zeliha'nın aşkının aksidir, *yüz*, Hz. Hatice'nin Hz. Muhammed'e olan aşkının aksidir. *Yüz*, Allah'ın yaratıklarındaki güzelliğinin aksidir, *yüz*, Mecnun'un Leylâ'ya olan aşkının aksidir, *yüz*, gül ile bülbülün aşklarının aksidir. *Yüz*, sedefin katreye olan aşkının aksidir, *yüz*, can ve ten aşkının aksidir. Şair, bu akisleri Allah'ın nurunun aksini, kendi ifadesiyle *nûr-ı cemâl* olarak değerlendirmektedir. Bu aşklara bakarak âşık olunması gerektiğini dile getiren şair, bu yüzlerin aşkları sayesinde Allah'a kavuştuklarını söylemektedir. Âşık Paşa'ya göre *yüz*, âşığın sevgilisidir, Hz. Peygamberdir, Hz. Yûsuf" tur, sevgili olan Allah'tır. *Yüz*, gerçektir, hakikattir. *Yüz*, ilâhî güzelliğidir. Şaire göre *yüz*, Allah'ın cemalinin aksidir, *nûr-ı cemâldir*. *Yüz*, kimi zaman âlemin yüzü kimi zaman da kudret yüzüdür. Eserin genelinde ise *yüz*, Allah'ın cemalidir. Allah'ın kudretinin, yaratma gücünün şekle bürünmüş hâli olan bütün âlem, Allah'ın yüzü olarak görünmesine vesile olmuştur. *Yüz*, bazen derviş, bazen benlik, bazen de şeytandır. Bütün âlem ve insan yüzdür ve bu yüzler, Allah'ın nurunun aksini taşımakta, göstermektedir. Bunları seyretmek için şaire göre, bakmak değil görmek, can gözüne sahip olmak gerekmektedir.¹

2. GARİBNÂME'DE BENİZ SÖZCÜĞÜNÜN EŞDİZİMLİLİKLERİ

Güncel Türkçe Sözlük'te beniz sözcüğüne, "yüz rengi ve yüz" anlamı verilmiştir. Tarama Sözlüğü'nde *beñiz* sözcüğünün renk; çehre, yüz anlamları da sıralanmıştır (<https://sozluk.gov.tr/> (04.01.2020)). *Beniz* sözcüğü, birlikte kullanıldığı sözcüklerle çeşitli birleşik eylem, deyim ve birleşik sözler kurmuştur. "Benzi atmak, benzi uçmak,

¹ Kavramsal anahtarlar için bkz: Kırmızı, Yudum (2018). *Garibnâme'de İnsan Vücutuyla İlgili Adların Eşdizimlilikleri ve Kavramlaştırma -Yüz, Beñiz, Rûy, Surat Örneği*. Doktora Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.

benzi sararmak, benzi solmak, benzi kül gibi olmak, benzine kan gelmek, benzinde kan kalmamak ile buğday benizli, saz benizli, soğuk benizli" bunlardan bazılarıdır. Garibnâme'de *beñiz* sözcüğünün eşdizimlilikleri incelendiğinde sözcüğün günümüz Türkiye Türkçesi ile benzer bir kullanım alanına sahip olduğunu görülmektedir.

Âşık Paşa, *beniz* sözcüğünü Garibnâme'de yedi kere kullanmıştır. Garibnâme'de *beñiz* sözcüğü, *Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler*; *Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler*; *Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler* şeklinde dil bilimsel örüntüler içerisinde yer almıştır.

Beñiz, *Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde* 4 defa; *Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimliliklerde* üç defa; *Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Eşdizimliliklerde* bir defa kullanılmıştır. Bu eşdizimlilikler şunlardır:

2.1. Garibnâme'de *beñiz* sözcüğünün *Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikleri*:

Beñzi gülmek (3), *beñzi zaferân olmak* (1).

Beñiz sözcüğü, *Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde* *gülmek* ve *zaferân olmak* eylemleri ile birliktelik kurarken; *beñzi gülmek* sözcük grubunda *gülmek* mecazlaşarak yardımcı eylem görevinde kullanılmıştır. *Beñzi zaferân olmak* sözcük grubunda ise *beñiz* nesne ve *zaferân olmak* yüklem birlikteliği görülmektedir.

2.2. Garibnâme'de *beniz* sözcüğünün *Ad+Sıfat: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimlilikleri*:

Beñzi sarı (2), *beñzi tünd* (1).

Garibnâme'de *beñiz* sözcüğü, *beñzi sarı* ve *beñzi tünd* *Ad+Sıfat: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimlilikleri* oluştururken; *beñiz* bedeni temsil edecek ve beden, gönül ve aklı bir arada karşılayacak şekilde kullanılmıştır.

2.3. Garibnâme'de *beñiz* sözcüğünün *Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Eşdizimlilikleri*:

Beñzi tünd ü gönüli tar u 'aklı kic (1).

Ad+Ad: Bağlama Grubu Temelindeki Eşdizimlilikte *beñiz* sözcüğü, *beñzi tünd ü gönüli tar u 'aklı kic* örneğinde olduğu gibi "u" bağlacı ile kullanılmıştır.

Beñiz sözcüğü, "yüz" ve "yüz rengi" anlamlarıyla günümüz Türkiye Türkçesinde yaşamaktadır. Şair, Garibnâme'de *beñiz* sözcüğünü, üç kere *benzi gülmek*, iki kere *beñzi sarı*, bir kere *benzi tünd* ve bir kere de *beñzi zaferân olmak* sözcük birliktelikleri içerisinde toplam yedi defa kullanmıştır. *Beñzi gülmekte*, *beñiz* sözcüğü, "yüz" anlamında kullanılmış, *yüzü gülmek*, "neşelenmek" anlamını üstlenmiştir. *Beñiz* sözcüğü, bu beyitlerde mutluluk ve gençlik göstergesi olmuştur. *Beñzi zaferân olmak*, "yüzü sapsarı kesilmek" tir. Âşık Paşa'ya göre, gönlün yanıp, yüzün sapsarı kesilmesi

âşıklık alametidir. Şair, *beñzi saru* sözcük birlikteliğinde *beñiz* sözcüğünü “*yüz*” ve “*yüz rengi*” anlamlarında kullanmıştır. *Benzi sarı*, yüzü sararıp solmuş demektir. Şaire göre anne ve babasını kaybetmiş çocukların yüzleri sarıdır. Eserde, yüzün sararması mutsuzluk, keder, bakımsızlık, kimsesizlik anlamlarına gelecek şekilde kullanılmıştır. Şair, *beñzi saru* sözcük birlikteliğini ayrıca “*âşık ve mum*” benzetmesi içinde kullanmıştır. Mumun dış yüzü âşığın yüzü gibi sarıdır. Âşığın bağı yaralıdır ve gözü yaş doludur. Mumun da ortasında onun yanmasına sebep olan fitil vardır ve mum yandıkça damla damla aşağıya doğru akmaktadır. *Beñiz* burada “*dış görünüş*” anlamında gelmektedir. *Beñzi tünd*, “*asık suratlı*” demektir. *Beñzi tünd ü gönli tar u aklı kic* bağlama grubunda “*yüzü asık, gönli sıkıntılı ve aklı şaşkın olan yaşlı insanlar*”dır. *Beñzi tünd*, sözcük birlikteliğinde *beñiz*, “*yüz*” anlamında bir organ adı olarak kullanılmıştır. *Beñiz* sözcüğünün eşdizimliliklerine bakıldığında, *beñiz* sözcüğünün, “*yüz*” ve “*yüz rengi*” çekirdek anlamlarının eserde kullanıldığı görülmektedir.

Beñiz sözcüğü, eşdizimliliklerinde birleşik sözcükler kurarken günümüz Türkiye Türkçesine uygun olarak *beñzi tünd*, *beñzi sarı* ve *beñzi zaferân olmak* birlikteliklerinde yüzün renginin sararması ve asık olması şeklinde olumsuz anlamda birleşik sözcükler kurmaktadır. Şair, yüzün sarı olması ve sararması ile yüzün safran rengini alması ifadelerini “*hastalık, zayıflık, güçsüzlük, yoksulluk, kimsesizlik, yaşlılık*” ile “*mutsuzluk, keder ve üzüntü*” duyguları için kullanmaktadır.

3. GARİBNÂME’DE RÛY SÖZCÜĞÜNÜN EŞDİZİMLİLİKLERİ

Farça *rû* (y), *yüz*, *çehre* ve *rû-yi hûb* ise güzel yüz demektir (Devellioğlu 2010: 1047). Âşık Paşa *rûy* sözcüğünü Garibnâme’de üç kere kullanmıştır.

Garibnâme’de *rûy* sözcüğü, *Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler*, *Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler* şeklindeki dil bilimsel örüntüler içerisinde yer almıştır. Sözcük, *Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde* ad tamlamaları içerisinde tamlayan unsur olarak üç defa; *Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimliliklerde* Farsça tamlama unsur olarak iki defa kullanılmıştır. Bu eşdizimlilikler şu şekildedir:

3.1. Garibnâme’de *rûy* sözcüğünün Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler Rûy Sözcüğünün Tamlayan Olduğu Eşdizimlilikleri:

Aks-i rûy (2), ‘*aks-i rûy-ı ol İlâh*’ (1).

Garibnâme’de *rûy* sözcüğünün *aks-i rûy*, ‘*aks-i rûy-ı ol İlâh*’ şeklinde *rûy* sözcüğünün tamlayan olduğu *Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler* oluşturduğu görülmektedir.

3.2. Garibnâme’de *rûy* sözcüğünün Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikleri:

Ol aks-i rûy (1), *hûb-Rûy* (1).

Hûb-rûy, "güzel yüz" demektir. *Rûy* sözcüğü Garibnâme'de "surat, çehre" anlamında bir organ adıdır. Bu güzel yüz, Leylâ'nın yüzüdür. Şair, burada ilk bakışta Leylâ'nın güzel yüzünü dile getirirse de Mecnun'un onun yüzünde Allah'ın nurunu, Allah'ın cemalinin aksini görerek âşık olduğunu anlatmaktadır. Şair, *rûy* sözcüğünü, Allah'ın nurunun ve güzelliğinin aksini dile getirirken kullanmayı tercih etmiştir. Şaire göre *rûy* yüzdür, *rûy*, "nûr-ı cemâl" dir.

Farsça bir sözcük olan *rûy* sözcüğüne günümüz Türkiye Türkçesinde rastlanmamaktadır.

SONUÇ

Eşdizimsel yapılar dildeki bir göstergenin anlamını, kullanım alanını vermesi açısından önemlidir. *Yüz, beñiz, rûy* sözcüklerinin sık sık birlikte oldukları diğer göstergelerle kurdukları yapılar, bu göstergelerin anlam yapısını belirlemede somut bilgiler verebilmektedir. Bu tespitlere göre Garibnâme'de *yüz* 301; *beñiz* 7; *rûy* ise 3 defa kullanılmıştır.

Bağlam içinde tespit edilen kullanımlar öncelikle eşdizimsel olarak incelenmiştir. Ad+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler, Ad+Ad Bağlama Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler, Ad+Ad: Kısaltma Grubu Temelindeki Eşdizimlilikler, Sıfat+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler, Ad+Eylem Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler, Zamir+Ad Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler, Ad+Edat Birlikteliğine Dayalı Eşdizimlilikler incelenerek dil bilimsel örüntüler çıkarılmıştır. Bu tür birimlerden özellikle Ad+Eylem biçimindeki eşdizimliliklerin kuvvetli biçimde sözlükselleşme eğilimi taşıdığı görülmüştür.

Âşık Paşa *yüz* sözcüğünü Garibnâme'de sıklıkla insanı temsil eden bir metonimi örneği olarak kullanmıştır. Başta, alın, göz, burun, ağız, yanak ve çenenin bulunduğu ön bölüm, sima, çehre, surat şeklindeki organ tanımı, *yüz* sözcüğünün çekirdek anlamıdır. Şair, eserinde *yüz* sözcüğünün çekirdek anlamından yola çıkarak birçok yan anlam ve mecaz anlam oluşturmuştur. Güncel Türkçe Sözlük'te bu yan anlamlardan *görünüş, dış görünüş, içyüz, asıl, öz, derin anlam, künh* anlamları yer almazken *yüzey, satıh, üst, üzeri, bir şeyin ön tarafta bulunan bölümü, cephe, taraf* anlamlarının bu sözlükte yer aldığı görülmüştür.

Âşık Paşa, Garibnâme'de *yüz* sözcüğünü, *surat, çehre* anlamındaki çekirdek anlamı, çeşitli yan anlamları ve geniş bir mecaz anlam dairesi içinde; *beñiz* sözcüğünü ise daha çok *yüz rengi* anlamında, sözcük birlikteliklerinde ise olumsuz duyguları ve durumları anlatmak için kullanmıştır. Şairin *rûy* sözcüğünü daha çok Allah'ın nurunu kastedecek şekilde kullandığı görülmektedir.

Türkçe Sözlük'te *beñiz* sözcüğü *benzi atmak, benzi uçmak, benzi sararmak, benzi solmak, benzi kül gibi olmak, benzine kan gelmek, benzinde kan kalmamak* ile *buğday benizli, saz*

benizli, soğuk benizli gibi çeşitli birleşik eylem, deyim ve birleşik sözler kurmaktadır. Garibnâme'de ŗairin *beñiz* sözcüğünün edizimliliklerini günümüz Türkiye Türkçesine benzer bir ŗekilde kullandığı görülmektedir. *Beñiz* Garibnâme'de *yüz, surat, çehre* ve *yüz rengidir*.

Farsça ry sözcüğünün günümüz Türkiye Türkçesinde kullanımına rastlanılmamaktadır.

ık Paŗa'nın eserinde *yüz* ve *beniz* sözcüklerinin edizimliliklerinin bazıları szlkselleme eğilimi göstermektedir. Türkiye Türkçesinde de benzer ve farklı anlamlar içeren bu sözcükler, *yüzsuyu, i yüzü, yüzü kara, ikiyzly, yüz tutmak, yüz göstermek, yüz sürmek, yüzü toprak olmak, ayağında yüzünü toprak eylemek, benzi sarı* sözcükleridir.

Bu çalışmada *yüz, beñiz, ry* sözcüklerinin edizimliliklerinin pek çok kavramsal anahtar oluşturduğu tespit edilmiştir. Bu kavramsal anahtarlardan bazıları ŗunlardır:

Yüz, lemdir, sevgilidir, benliktir, insandır, ŗeytandır, kaptır, yerdir, mekndır, görüntüdür, ŗereftir, hakikattir, yukarıdadır, değerlidir, ışık kaynağıdır, içeriktir, n taraftır, ıslaktır, üst taraftır, yüzeydir. *Beniz*, gençliktir, glmektir, neelenmektir, mutlu olmaktır, duygudur, sarıdır, dervitir, yetimdir, öksüzdür, mumdur, nesnedir, kederdir, üzüntüdür, mutsuzdur, yalılıktır, akılsızlıktır. *Ry*, akistir, güzel yüzdür, *Leylâ'dir*, nurdur, cemldir, Hz. Yusuf'tur, güzel kokuların ve renklerin sebebidir.

Garibnâme, dönemin sosyal, kültürel ve fikrî hayatını büyük oranda yansıtan mesnevi tarzında hacimli bir eserdir. ık Paŗa, bu eserinde vahdet fikrini sade ve akıcı bir söz dizimi içinde ele almıştır. ŗairin metnin türüne uygun bir ŗekilde *yüz, beñiz ve ry* sözcüklerini bol benzetme ve mecazlarla ileyerek kullandığı görülmektedir. ık Paŗa'nın bu sözcüklerle oluşturduğu mecazların, onun yetiştiği kültür çevresi ve mensubu olduğu tasavvuf gryle örtüştüğü söylenebilir.

Bu alıma sonucunda önerilerimiz ŗunlardır:

Eski Oğuz Türkçesi sözvarlığının ortaya çıkarılması için bu döneme ait bir edizim sözlüğü hazırlanmalıdır. Edizimlilik, sözcüklerin anlam ve kavram alanlarını belirlemede önemli bir yöntem olarak özellikle Klasik Türk Edebiyatı çalışmalarında kullanılabilir.

KAYNAKÇA

AKSOY, . Asım (1988), *Deyimler Sözlüğü*, İstanbul: İnkıl Yayınları.

AKSOY, . Asım vd. (2009), XIII. Yüzyıldan Beri Türkiye Türkçesiyle Yazılmış Kitaplardan Toplanan Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü (1963-95), VIII Cilt. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- ÇALIŞKAN, Nihal (2014). Yüksek Sıklıktaki Adlar: Zaman Sözcükbiçimi Üzerine Derlem Temelli Bir İnceleme. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- DEVELLİOĞLU, Ferit (2010), Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, Ankara: Aydın Kitabevi.
- DOĞAN, Levent (2005), "Türk Dilinde Organ Adları Üzerine Bir İnceleme-Ana ve Temel Kavramlar", Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1): 141-163.
- EKEN, N. Tayyibe (2016), "Eşdizimlerin Saptanmasına ve Betimlenmesine Yönelik Kuram ve Yaklaşımlar", Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 13(33): 28-47.
- ERCİLASUN, A. Bican (2006), Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KOCAMAN, Ahmet vd. (2011), Dilbilim Sözlüğü, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- KIRMIZI, Yudum (2018), "Garibnâme'de İnsan Vücutuyla İlgili Adların Eşdizimlilikleri ve Kavramlaştırma -Yüz, Beñiz, Rûy, Surat Örneği-" Doktora Tezi, Ankara: Gazi Üniversitesi.
- RİFAT, Mehmet vd. (2010), Göstergibilim, Dilbilim ve Çeviribilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Sel Yayınları.
- VARDAR, Berke (2002), Dilbilim Yazıları, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- VARDAR, Berke (2007), Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü, İstanbul: Multilingual Yayınları.
- YAVUZ, Kemal (2000), Garibnâme Metin, Günümüz Türkçesine Aktarımı ve Tıpkıbasım, 4. Cilt. İstanbul: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- <https://sozluk.gov.tr/> (04.01.2010)